
Илму статья
УДК: 821.512.142.0
DOI: 10.31007/2306-5826-2026-2-69-86-92

**КЪОРКЪМАЗЛАНЫ ОСМАННЫ ПОВЕСТЬЛЕРИ:
ЭНЧИ КЪАДАРНЫ ЮСЮ БЛА СУРАТЛАУ КЕРТИЧИЛИКГЕ**

Биттирланы Шамишудинни кызы Тамара

Гуманитар тинтиулени Институту – «Федерал илму ара «Россей илмуланы академия-сыны Къабарты-Малкъар илму арасы» Федерал кырал бюджет илму махкемени филиалы, Нальчик шахар, Россия, tbittirova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-3815-8615>

© Биттирланы Т.Ш., 2026

Къысха магъана. Илму иште сюргонден сора Орта Азияда къалгъан халкъ бёлегибизде (диаспорада) сураглау чыгъармачылыкда жолларын тапханладан бирини – Къоркъмазланы Мажитни жашы Османнны повестьлери тинтиледиле. Ала жазыучуну къадагы бла байламлы болгъанлары тохташдырылады. Османнны повестьлеринде авторну тарыхны шартларына жууаглы къарамы бла энчиликлери чертиледиле, аны бла къалмай, ол къарам сураглау кертичиликни кючлю этгени да белгиленеди. Къоркъмазланы Османнны орус тилде жазылгъан китаплары («И у меня был дом родной...», «Тимур», «Кинжал») бир ненча тарых жаны бла магъаналы темаланы ачыкълагъандыла – миллетни маданият эм адет-тёре тамырлары, Рассей кыралны ичинде жашаугъа жангы төрелеге жамауат къарамланы бегитиу, сюргонню сур жыллары дегенча. Депортацияны юсюнден жаза туруп, Къоркъмазланы О. аны сылтауларын ачыкълаугъа уллу эс бёлгенди, башхаладан энчи къарамын да баямлагъанды. Илму ишни баш борчу – Къоркъмазланы Османнны чыгъармачылык энчилигин ачыкълау болгъаны себебли, аны тамамлар ючюн жазыучуну къадагына эс бёлунеди. Илму статьяда алимлеге бла къарачай-малкъар жамауатха кенг белгили болмагъан шартла келтириледи. Жазыучуну повестьлери адабиятыбызны сюргонню юсюнден чыгъармаларыны ичинде энчи жери белгиленеди, аны сылтаулары да ачыкъланадыла. Тинтиу иш Къоркъмазланы Османнны чыгъармачылык жамауатны сюргонню юсюнден билимин терен эм кенг этеригин, кёчгюнчюлюкню юсюнден хар тёлү кесича жангыдан анга багъа бергенин да, жангы кёз къарамларыны магъанасын да кёргюзтеди. Аны бла бирча жазыучуну чыгъармачылык адабият тинтиулеге кенг къошаргъа кереклисин белгилейди.

Баш магъаналы сёзле: къарачай-малкъар адабият, Къоркъмазланы Осман, повесть, тарыхны шартлары, эсгериуле, кёчгюнчюлюк, сураглау кертичилик

Цитата этерге: Биттирланы Т.Ш. Къоркъмазланы Османнны повестьлери: энчи къадагыны юсю бла сураглау кертичиликге // Вестник КБИГИ. 2026. № 2 (69). С. 86–92. DOI: 10.31007/2306-5826-2026-2-69-86-92

Original article

**KORKMAZOV OSMAN'S NOVELS: TO THE ARTISTIC REALITY
OF LIFE THROUGH PERSONAL DESTINY**

Tamara Sh. Bittirova

Institute for the Humanities Research – Affiliated Federal State Budgetary Scientific Establishment «Federal Scientific Center «Kabardino-Balkarian Scientific Center of the Russian Academy of Sciences», Nalchik, Russia, tbittirova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-3815-8615>

© T.Sh. Bittirova, 2026

Abstract. This research article analyzes the work of Osman Mazhitovich Korkmazov, a representative of the Karachay-Balkarian literary diaspora in Central Asia. It establishes a connection between the writer's personal life and the fates of his characters within the context of historical events. The issue emphasizes that the artistic reality in this author's works is made possible by the real events, experienced by the Karachay people. Osman Korkmazov's novels «And I had a home», «Timur» and «Dagger» explore several important themes: the ethical imperatives of the people and their ethnoculture, the emergence of a new social consciousness in mountain society during the integration into the Russian Empire and the harsh years of deportation. Author's works dedicated to deportation differ from those of other writers in their exploration of the causes of the eviction and their unique conclusions. Since the primary goal of this research article was to define the unique character of O. Korkmazov's work, it devotes particular attention to his unusual personal life, which reflected the dramatic events of the 20th century. The issue presents facts, that are little known and unknown to scholars and the general reading public. It notes the important place of the author's work in exploring the theme of deportation and in the search for the causes and reasons for it. The study demonstrates, that Osman Korkmazov's work will enrich our knowledge of the deportation not by merely listing facts, but by providing vivid stories of his characters, who suffered and died without guilt. The writer's work is evidence, that each generation of Karachay-Balkarian authors will return to this theme and explore it anew. The issue demonstrates the need for further study of O. Korkmazov's work to ensure it takes its rightful place in the national literary process.

Keywords: Karachay-Balkarian literature, Osman Korkmazov, novel, deportation, historical facts, memories, artistic truth

For citation: Bittirova T.Sh. Korkmazov Osman's novels: to the artistic reality of life through personal destiny. Vestnik KBIGI = KBIHR Bulletin. 2026; 2 (69): 86–92. (In Russ.). DOI: 10.31007/2306-5826-2026-2-69-86-92

Научная статья

ПОВЕСТИ КОРКМАЗОВА ОСМАНА: К ХУДОЖЕСТВЕННОЙ РЕАЛЬНОСТИ ЖИЗНИ ЧЕРЕЗ ЛИЧНУЮ СУДЬБУ

Тамара Шамсудиновна Биттирова

Институт гуманитарных исследований – филиал Федерального государственного бюджетного научного учреждения «Федеральный научный центр «Кабардино-Балкарский научный центр Российской академии наук», Нальчик, Россия, tbittirova@mail.ru, <https://orcid.org/0000-0001-3815-8615>

© Т.Ш. Биттирова, 2026

Аннотация. В научной статье анализируется творчество Коркмазова Османа Мажитовича, представителя карачаево-балкарского литературного зарубежья в странах Средней Азии. Устанавливается связь между личной судьбой писателя и судьбой героев его произведений в контексте исторических событий. В работе подчеркивается, что художественная реальность в произведениях исследуемого автора становится возможной на основе реальных событий, пережитых карачаевцами. Повести Османа Коркмазова «И у меня был дом родной», «Тимур», «Кинжал» воспроизводят несколько важных тем – этические императивы народа и его этнокультура, рождение в горском обществе в условиях интеграции в состав Российской империи нового общественного сознания, суровые годы депортации. Произведения автора, посвященные депортации, отличаются от произведений других писателей поиском причин выселения и собственными неординарными выводами. Поскольку основной задачей научной статьи было определение специфики творчества О. Коркмазова, в ней уделяется особое внимание его необычной личной судьбе, в которой отразились драматические события XX в. В работе приводятся малоизвестные и неизвестные ученым и широкой аудитории факты. В ней отмечается важное место творчества исследуемого автора в раскрытии выселенческой тематики, в поисках причин и поводов депортации. Проведенное исследование свидетельствует о том, что творчество Османа Коркмазова восполнит знания о депортации не сухим перечислением фактов, а живыми историями героев его произведений, которые страдают и погибают без вины. Творчество писателя – свидетельство тому, что каждое поколение карачаево-балкарских авторов будет возвращаться к

этой теме и по-новому ее раскрывать. Работа показала необходимость дальнейшего изучения творчества О. Коркмазова, чтобы оно заняло достойное место в национальном литературном процессе.

Ключевые слова: карачаево-балкарская литература, Коркмазов Осман, повесть, депортация, исторические факты, воспоминания, художественная правда

Для цитирования: Биттирова Т.Ш. Повести Коркмазова Османа: к художественной реальности жизни через личную судьбу // Вестник КБИГИ. 2026. № 2 (69). С. 86–92. DOI: 10.31007/2306-5826-2026-2-69-86-92

Къарачай-малкъар халкъны сюргюнде сынагъан ачы жылланы юсюнден алимле кёп жанындан тюрлю-тюрлю шартланы келтирип жазадыла [Час испытаний... 2001; Тебуев 1997]. Ала бла бирча халкъгъа жетген зорлукъну кереклисича ачыкъ этер муратда халкъны келечилери, жазыучула да кеслерини юлюшлерин къошхандыла [Зорлукъ 1996; Отарова 2006]. Аладан бири Къоркъмазланы Мажитни жашы Османды (1937–12.01.2012) – юч китапны автору. Аны чыгъармачылыкъы адабиятчылыкъ илмуда тийишли жерин энди таба башлагъанды [Биттирова 2025].

Жазыучуну жашау жолу сейирлик эм ачы бетледен толуду, къадарны къатылыкъы аны чыгъармачылыкъгъа кёллендиргени да баямды.

Мажит Нарсана шахарда совет къуллукъчуну юйюрюнде туугъанды. Гитчеликден репрессияланы кезиуюнде атадан ёксюз къалады. Анга жети жыл болгъанда, анасын жалгъан дау бла къарачай халкъ кёчюрюлген кюнню аллында тюрге атадыла, жашчыгъ'а ана жууукълары бла бирге сюргюннге тюшеди. Ала Къыргъызстанны шимал тийресинде Телёк деген элчигинде жашап тебирейдиле. Тамата класслада окъугъан кезиуюнде ишлеген да этеди, шахарны жаш тёлю жыр-тепсеу къауумларында жырла да айтады. Аны жырчылыкъ фахмусуна ол заманда окъуна бийик багъа берип, 1957 жылда Москвада баргъан жыр олимпиадагъа, ызы бла 1958 жылда Битеудуния жаш тёлюню Олимпиядасына жибередиле.

Ол затла жаш адамны Москвада Чайковский атлы айтхылыкъ консерваториягъа кирирге кёллендиредиле. Уллу конкурсда хорлап, Осман консерваторияны жырчыла хазырлагъан бёлюмюнде окъуп башлайды, окъуу юйде ишлеген миллет чыгъармачылыкъны кабинетни бла байламлыкъ жюрютеди, жай каникуллада аны Къарачайгъа халкъ жырланы жыяргъа жибередиле. Ол 50 кассета бла бир жыр хазнабызны жазып алады.

Къачда студентлени колхоз ишге ийгенлеринде, Осман анда сууукъ ауруулу болуп, ёнюн тас этеди. Аны себепли, жаш адамгъа консерваторияны «Хоровое дирижирование» бёлюмюне кёчерге тюшеди.

1963 жылда Османни СССР-ны маданият министрствосуну буйругъу бла Магаданда ишлерге жибередиле. Ол анда театрны директорундан башлап, Магадан областны маданиятыны министрини дери къуллукъланы толтургъанды, кёп кырал саугъагъа тийишли болгъанды.

30 жылдан сора Осман жууукълары жашагъан жерге, Бишкек шахаргъа кёчюп, университетни юристге окъутхан бёлюмюне кирип, аны жетишимли тауусуп, университетде ишлерге къалады эм кандидат диссертациясын къоруулайды. Аны илму иши Къыргъыз республиканы жер-жерли администрациясыны къуралууна жораланнган эди эм уллу даражагъа тийишли болгъанды.

Бишкекге келгенден сора, Осман орус тилде юч китапны жазып басмалагъанды – «И у меня был дом родной...», «Тимур», «Кинжал» [Коркмазов 2008; Коркмазов 2010; Коркмазов 2012].

Къарачай-малкъар адабиятта ёксюзлюк сынагъан сабийлени юсюнден кёп чыгъарма жазылгъанды. Аны сылтау – 60-чы жыллада адабиятыбызны элпек чагъында айнытханла ёз къадарларыны юслеринден хапарлагъандыла. Аланы аталары урушда жоюлуп, бир-бирлени уа аналары да сюргюнде ёлген эдиле. Бу

китаплада къыйын болумланы хорлагъан сабийлени юсюнден айтылады. Аланы ичинде «И у меня был дом родной...» деген китап кесини къуралыуу эм магъанасы бла энчи жерни алады. Гитче таулучукъну къадарында тюбеген къыйын затланы юсюнден хапарлау авторну саясат болумлагъа берген эси бла бирге жашчыкъны сабий дунясын сураглайды. Бу китапны баш ниети сабийчикни къадарыны юсю бла фашизмге бла сталинизмге налат бериудю. Китап жазыучуну къадарын ачыкълай, жазыучуну усталыгъыны кючу бла озуп кетген ишлеге кертиликни ышанларын тохдашдырады.

Къыралыбызда XX-чы ёмюрню ахыр онжыллыгъында бардырылгъан демократия тюрлениуле болуп кетген ишлеге жангы кёз къарамны баямларгъа онг бергендиле, ол санда сюрюн сынагъан халкъланы тарыхларына да. «Адам бла зорлукъ», «адам бла тарыхны къыйын жыллары» дегенча проблемалагъа жууапны сюрюнню сынагъан тамата тёлню назмучулары Батчаланы М., Къаракетланы Ю., Кугультинов Д., Къулийланы Къ., Мамакаев М., Мёчуланы К., Муталиев Х.-Б., Отарланы К., Семенланы И., Сюйюнчланы А., Яндиев Дж. биринчиле болуп излегендиле [Отарова 2006; Угурчиева 2019]. «Аланы чыгъармалары тарыхха кертичиликни юсю бла сураглау кертиликни къурагъандыла, ол чыгъармала терен психологизм эм жютю рух магъаналары бла энчидиле», – деп жазады Отарланы М. [Отарова 2006: 3]. Къара сёзде болум да алай эди.

Османнга тил битген кезиуде, башхалада болуучусуча, биринчи сёзю «ата», не «ана» деген болмагъанды, аны биринчи сёзю «патефон» эди. Патефонну магъанасы повестьде аны энчи магъанасындан кенг эди: сабийчикге къыйын жазыуунда тюбегенлени – («къызылжагъаланы» бла фашистлени) юсю бла адамлыкъ ышанлары ачыкъланадыла. Чыгъармада сурагланган эпизод – Осман бла лейтенант Мишаны «жолдаш майордан» патефонну къоруулаулары – уллу жерни алады. Тебердиден темир жолгъа дери Осман аланы кёчюрген машинаны кабинасында аскерчиле бла олтуруп, жол узуну патефонда эшитген жырларын айтып барады. Миша да анга эжиу эте. Алай бла эки адамны арасында шухлукъ жаратылады. Сабийни узакъ сюрюннге ашыра туруп, Миша кёз жашларын тыялмайды...

Сюрюннге жол азап жолу эди. Аны ачы сураглары сабийни эсинден кетмейдиле: «Вагонда хар тохтагъандан сора жатар жер эркин бола бара эди. Экиге айланган къарындашым Юсуф бла энди башхаланы къыйнамай бир жанындан бир жанына айланыр онгубуз бар эди. Эркин болгъанны сылтау – хар тохтагъан жерде, жер юсюнде жашауларын таусуп, ол дунягъа кетгенлени жолда къоюп баргъанлары эди...» [Коркмазов 2008: 131].

Ана эгечи Дубрайны (аны юйюрюнде жашаргъа тюшген эди ёксюз жашчыкъгъа) юйюрюн Къыргъызны шимал жанында, Къазахстан бла чекде орналгъан Телёк деген элчикге элтип атадыла. Мында сабийни талай жылы озады. Ол кезиуде анасына тюбешиу насыпны да сынайды. Ачлыкъны эм къыйын кезиуонде, 1947 жылда, кёчгюнчуле юйюрлери бла къырылгъан жыл, Осман сабийлик сезимледен къутулуп, уллу кишича жууукъларына жарап тебирейди – агъачда, къумда, сууда болсун, тапхан затын тутуп, урушдан сакъат болуп къайтхан Пётрны да хайырындан къазланы, баппушланы ушкок бла ёлтюрюп, юйюрню аш бла жалчытыугъа тири къатышады.

Повестьде сюрюн сынагъан тюрлю-тюрлю халкъланы келчилери «жашайдыла», ала бирге жарсыйдыла, аз игиликге да бирча къууанадыла, келлик заманнга иги къууумлары бла кечинедиле. Чыгъармада къыргъызыланы халаллыкълары, «къызылжагъаланы» кюйсюзлюклери, школну директоруну адамлыгъы, башха устазны сабийни жанын къыйнагъаны – бары да гитче таулучукъну къадарын белгилейдиле эм алгъа элтедиле, къыйын болса да. Бек амалсыз кезиуледе Осман патефонун салады, андан эшитилген ариу ауазла тынгылагъанлагъа жашаудан тюнгюлмезге болушадыла.

Бу гитче Телёк атлы кыргыз элчикде болган ишле Азияны кыйырсыз аулакларына атылган кечгюнчюлени жашауларыны ышанларыдыла.

Жылы келген автор – повестьни баш жигити – сюрюнню сынаган ондан артык халкъланы келечилерини харкюнлюк сорууларына, аны сылтауларына жууап излейди. Аны оюмуна кёре, Сталин бла Берия миллетчи кьадарларында гюржю халкъланы жашаган жерин кенгертир ючюн, чекде жашаган эм Гюржюню ичинде узак ёмюрледен жашаган башха халкъланы да кёчюредиле. Жазуучу саннга тюшген халкъланы эр кишилеру урушда болганлары себепли, зорлукьга кьажуу турур адам болмаганын да хайырланган эдиле. Бусагьатда ол муратланы – Гюржю кьыралны кенгертир умутланы – Гамсахурдиа бла Саакашвили да тутханларын айтады.

Эки жылдан Кьоркьмазланы Осман «Тимур» деген аты бла повесть бла хапарла китабын басмалаганды [Коркмазов 2010]. Бери кирген «Горец» деген гитче повесть бла «Так должно быть» деген хапар да кавказ жашаугьа жораланыпдыла.

«Тимур» деген повесть да жазуучуну ёз кьадары бла кёп жаны бла терен байламлыды. Жылы келген автор жаш заманында сынаган сьемеклигини, андан ёнгелеуюню, сора жангыдан суюген тиширууу бла насып тапханыны юсюнден жазады. Биринчи китапдача мында саясат оюмла жокьдула, адамны адамлыгы, аны башхалагьа тутхан ниети дегенча затла баш жерни аладыла. Жашаууну айланч жолларында Тимур кёп затны сынаиды, алай бир заманда да кесини таулу болганын унутмайды, сабий чагьында Кавказда кёрген адеп-кылыкьны эсинден кетермейди, тау адетлеге кёре жашаргьа итинеди. Болсада, миллетинден тышында жашагьаны, ол адетледен узайгьаны да повестьде эсленеди. Сёз ючюн, Тимур суюген кызы бла юйленген хапарын айтханда, стол артында олтуруп турган танышлары, тенглери «горько» деп кычыргьанда, суюгенле бир бирлерин кучакьлап, уппа этедиле. Аллай зат кьарачай-малкьар халкьда болургьа амалы жокьду.

Экинчи повестине жазуучу эки ат бергенди. «Горец» («Таулу») – былай жазылыпды китапда. Мында Орусбийланы жашлары ата-анасын ёлтюрген нажаслагьа дерт жетдирир ючюн орус аскерге барып, анда уруш усталыкьга хунер алып, эски юйюне кьайтады.

«Так должно быть» деген хапарында жазуучу бийик тау адетни юлгюсюн келтиреди. Муну баш жигити Асият юч жашчыгы бла сюрюннде кёп кыйынлыкь сынаиды, барындан да уллу жарсыуу уа урушха кетген эринден хапары болмаганыды. Кюнлени биринде эри Хасан, урушдан сау кьайтып, юйюрюн бек кыйналып табады. Ол кюн битеу тийре-ахлу жыйылып, аны эрини тегерегин алганда: «Асият бетин жабып, бир жанында сюелип турады, жюреги уа суюгенини кучагьына термиле эди, анга кысылып жиляргьа. Алай... Алай жарамайды...» [Коркмазов 2010: 215].

Кьоркьмазланы Османни кавказ адет-тёреlege жораланган повестьлери («Кинжал», «Тимур») бла хапары («Так должно быть») 1919–1921-чи жыллада басмаланган Абайланы Кьайтукьну жашы Исмайылы хапарларына бла, 1920–30-чу жыллада аны сценарийлерине кёре салынган фильмеге сюжетлери эм ниет дуниялары бла бек жууукьдула. Сёзсюз, ол ала бла шагьырей эди – аллай бир жууукьлукь тюбейди бу эки авторну чыгьармаларында [Барзбиев, Геграев 2025].

Тыш кьыраллада сюрюннен сора Ата журтха кьайтмай жашаган миллет бёлегибизде адабият назмучулукьну гитче жанрларында айныйды, поэмала, кьара сёз бла жазылган затла аз тюбейдиле. Кьоркьмазланы Османни чыгьармачылыгы бу жаны бла айырмалыды – ол повестьле бла хапарла жазганды. Биринчи китабын ол кеси повестьге санаганлыкьга, магьанасына эм суратлау дуниясына кёре ол роман жанргьа жете кетеди.

Кьоркьмазланы Османни фахмулу, таза жюрекден, кёп тюрлю терен сезимлени юсю бла жазылган китаплары диаспорада жашаганлагьа уллу

саугъа болгъандыла, окъуучуладан ыразылыкъ да тапхандыла. Ала бу болумлада биринчи жазылгъан китапладыла.

Алай бла, бардырылгъан тинтиу иш кѣргюзтгеннге кѣре, Къоркъмазланы Мажитни жашы Османны чыгъармачылыкъ хазнасы, орус тилде жазылгъанына да къарамай, миллет адабиятны айныууна уллу къошумчулукъ этгенди, кѣчгюнчюлюкню къыйынлыгъын ачыкълаугъа жангы кѣз къарамны белгилегенди. Аны тынгылы чакъда тинтиу шѣндюгю эм илмугъа жангы келлик алимлеге борч болгъаны даулашсызды.

Хайырланылгъан ишлени тизмеси

Список источников и литературы

Баразбиев, Геграев 2025 – *Баразбиев М.И., Геграев Х.К.* Литературное творчество Исмаила Абаева (Измаил-Бея) как источник по этнографии балкарцев (по материалам газеты «Вольный горец») // Электронный журнал «Кавказология». 2025. № 3. С. 167–188. DOI: 10.31143/2542-212X-2025-3-167-188. EDN: HFTLHZ.

Биттирова 2025 – *Биттирова Т.Ш.* Социально-нравственные проблемы современности в автобиографических повестях Османа Коркмазова // Электронный журнал «Кавказология». 2025. № 1. С. 192–201. DOI: 10.31143/2542-212X-2025-1-192-201. EDN: KJZWDL.

Зорлукъ 1996 – *Зорлукъ / жарашдыргъанла Эфендиланы С., Ахматланы И., Гузеланы Ж.* Нальчик: Эльбрус, 1996. 384 б. (Реквием / сост. С.И. Эфендиев, И.Х. Ахматов, Ж.М. Гузев. Нальчик: Эльбрус, 1996. 384 с.).

Коркмазов 2008 – *Коркмазов О.М.* «И у меня был дом родной...»: повесть. Бишкек: Алтын Принт, 2008. 250 с.

Коркмазов 2010 – *Коркмазов О.М.* Тимур: повести и рассказ. Бишкек: Алтын Принт, 2010. 400 с.

Коркмазов 2012 – *Коркмазов О.М.* Кинжал: повесть. Бишкек: Алтын Принт, 2012. 350 с.

Отарова 2006 – *Отарова М.Б.* Художественное осмысление проблемы депортации (на материале литератур народов Северного Кавказа и Калмыкии): автореф. дисс. канд. филол. наук. Нальчик, 2006. 22 с.

Тебуев 1997 – *Тебуев Р.* Документы рассказывают. Черкесск: Б.и., 1997. 344 с.

Угурчиева 2019 – *Угурчиева Р.Х.* Тема депортации в ингушской литературе (штрихи к проблеме) // Культура и цивилизация. 2019. Т. 9. № 4–1. С. 84–88. EDN: FIPXZH.

Час испытаний... 2001 – Час испытаний: депортация, реабилитация и возрождение балкарского народа: документы и материалы / сост. Б.М. Зумакулов, А.Х. Каров, С.Н. Бейтуганов. Нальчик: Эльбрус, 2001. 901 с.

References

BARAZBIYEV M.I., GEGRAYEV KH.K. *Literaturnoye tvorchestvo Ismaila Abayeva (Izmail-Beya) kak istochnik po etnografii balkartsev (po materialam gazety «Vol'nyy gorets»)* [Literary works of Ismail Abaev (Izmail-Bey) as a source for the ethnography of the Balkarians (based on the materials of the newspaper «Volny Gorets»)]. IN: *Elektronnyy zhurnal «Kavkazologiya»* [Electronic journal «Caucasology»]. 2025. № 3. P. 167–188. DOI: 10.31143/2542-212X-2025-3-167-188. EDN: HFTLHZ. (In Russian)

BITTIROVA T.SH. *Sotsial'no-nravstvennyye problemy sovremennosti v avtobiograficheskikh povestyakh Osmana Korkmazova* [Social and moral problems of our time in the autobiographical stories of Osman Korkmazov]. IN: *Elektronnyy zhurnal «Kavkazologiya»* [Electronic journal «Caucasology»]. 2025. № 1. P. 192–201. DOI: 10.31143/2542-212X-2025-1-192-201. EDN: KJZWDL. (In Russian)

Zorluk [Requiem] / composed by S.I. Efendiev, I.Kh. Akhmatov, Zh.M. Guzev. Nalchik: Elbrus, 1996. 384 p. (In Balkarian)

KORKMAZOV O.M. *«I u menya byl dom rodnoy...»: povest'* [«And I had a home...»: a novel]. Bishkek: Altyn Print, 2008. 250 p. (In Russian)

KORKMAZOV O.M. *Timur: povesti i rasskaz* [Timur: novels and stories]. Bishkek: Altyn Print, 2010. 400 p. (In Russian)

KORKMAZOV O.M. *Kinzhal: povest'* [Dagger: novel]. Bishkek: Altyn Print, 2012. 350 p. (In Russian)

OTAROVA M.B. *Khudozhestvennoye osmysleniye problemy deportatsii (na materiale literatur narodov Severnogo Kavkaza i Kalmykii)* [Artistic understanding of the problem of deportation (based on the literatures of the peoples of the North Caucasus and Kalmykia)]: abstract of a candidate of philological sciences dissertation. Nalchik, 2006. 22 p. (In Russian)

TEBUEV R. *Dokumenty rasskazyvayut* [Documents tell]. Cherkessk: W.p., 1997. 344 p. (In Russian)

UGURCHIYEVA R.KH. *Tema deportatsii v ingushskoy literature (shtrikhi k probleme)* [The theme of the deportation in Ingush literature (the problem statement)]. IN: *Kul'tura i tsivilizatsiya* [Culture and civilization]. 2019. Vol. 9. № 4–1. P. 84–88. EDN: FIPXZH. (In Russian)

Chas ispytaniy: deportatsiya, reabilitatsiya i vrozhdeniye balkarskogo naroda: dokumenty i materialy [The hour of trial: deportation, rehabilitation and revival of the Balkarian people: documents and materials] / composed by B.M. Zumakulov, A.Kh. Karov, S.N. Beituganov. Nalchik: Elbrus, 2001. 901 p. (In Russian)

Авторну юсюнден билдириу

Биттирланы Т.Ш. – филология илмуланы доктору, кьарачай-малкьар адабият секторну айырма илму кьуллукьчусу.

Information about the author

T.Sh. Bittirova – Doctor of Science (Philology), Leading Researcher of the Sector of Karachay-Balkarian Literature.

Информация об авторе

Т.Ш. Биттирова – доктор филологических наук, ведущий научный сотрудник сектора карачаево-балкарской литературы.

Статья поступила в редакцию 01.06.2026; одобрена после рецензирования 26.06.2026; принята к публикации 30.06.2026.

The article was submitted 01.06.2026; approved after reviewing 26.06.2026; accepted for publication 30.06.2026.